

Dostępna zieleń w naszym środowisku mieszkaniowym

Accessible greenery in housing environment

Na naszym rynku księgarskim pojawiła się ostatnio długo oczekiwana przez architektów publikacja książkowa autorstwa Christophera Alexandra i jego współpracowników pt. *A Pattern Language. Towns – Buildings – Construction*, w polskiej edycji zatytułowana: *Język wzorców. Miasta – Budynki – Konstrukcja*¹.

Opatrzona znakomitym wstępem prof. J. Krzysztofa Lenartowicza ta swoista encyklopedia 253 wzorców determinujących dobre projektowanie stanie się zapewne obowiązkową lekturą dla wszystkich, którzy włączyli się w tworzenie środowiska mieszkaniowego. Bo trudno się nie dziwić, jak aktualne są dzisiaj analizy, spostrzeżenia, zalecenia, jakie sformułowali autorzy dla miast, budynków i ich konstrukcji ponad 32 lata temu. Wagę tych rozważań porównać można jedynie do wciąż aktualnych zasad, zawartych w dziełach Witruwiusza² czy Kevina Lyncha³. „A Pattern Language” Christophera Alexandra jest drugim tomem trylogii poświęconej metodzie projektowania opartej na zaproponowanym przez autora języku wzorców, traktowanym jako środek do wyrażania potrzeb ludzkich i do tworzenia budynków i ich otoczenia w taki sposób, aby pozwalał na ich dodawanie, adaptację i dobre dopasowanie⁴. Zbiór wzorców tworzy swoisty język, w ramach którego można tworzyć nieskończoną liczbę kombinacji. Autor zakłada, że każdy opisany przez niego wzorec nie tworzy odrębnej, wyizolowanej całości. Istnieje on w kontekście: wzorców większych, w których jest osadzony, wzorców o tym samym co on rozmiarze, które go otaczają, oraz zawiera w sobie wzorce mniejsze⁵.

Ta teoria dopasowania odpowiednich wzorców do odpowiedniego kontekstu społecznego i fizycznego stała się w teorii projektowania architektonicznego następnym krokiem po charakterystycznej dla lat 60. XX wieku, opartej na wzorach matematycznych, metodologii projektowania⁶. Alexander w „Języku wzorców” powraca do dawno sprawdzonych zasad kształtowania formy architektonicznej oraz środowiska mieszkaniowego tak, aby tworzyły harmonię i społecznie akceptowane rozwiązania. Przywołuje przykłady z dawnych kultur, podaje dobre przykłady historyczne z wybranych miast świata. Nie nawołuje jednak do naśladownictwa. Respektując obecne przesłanki kulturowe i rozwój cywilizacyjny, równocześnie zwraca uwagę na wiele traconych wartości dobrego środowiska zamieszkania.

Przykładem niech będzie wybrany dla potrzeb niniejszej publikacji wzorec: opatrzony numerem (60), a zatytułowany: *DOSTĘPNA ZIELEŃ*⁷. Odpowiada on na jedno z pytań zawartych w tezach niniejszej konferencji poświęconej problemom środowiska mieszkaniowego, dotyczące zagospodarowania „przestrzeni (pola) do wypełnienia” pomiędzy formami architektonicznymi. Ch. Alexander pisze, że... „ludzie potrzebują terenów zielonych do spacerów. Jeżeli tereny te znajdują się blisko

A publication written by Christopher Alexander and his collaborators, entitled “A Pattern Language. Towns – Buildings – Construction” (*Język wzorców. Miasta – Budynki – Konstrukcja* in the Polish edition), long-awaited by architects, has appeared on our book market recently.

This peculiar encyclopaedia of 253 patterns determining good design, with an excellent foreword by Prof. Krzysztof Lenartowicz, will probably become required reading for all the participants in the creation of housing environment. The timeliness of the authors' analyses, remarks and suggestions for towns, buildings and their construction formulated more than 32 years ago is really astonishing. The significance of their deliberations may be only compared to the valid principles found in the works of Vitruvius² or Kevin Lynch³.

“A Pattern Language” by Christopher Alexander is the second volume of his trilogy devoted to a method of design based upon an authorial *pattern language* treated as a means to express human needs and raise buildings with their surroundings making it possible to add, adapt and adjust them⁴. The collection of patterns forms an original language which allows for the creation of an infinite number of combinations. The author assumes that none of his patterns form a separate, isolated whole. It exists in the context of the larger patterns it belongs to, patterns of the same size which surround it and the smaller patterns it includes⁵.

The theory of adjusting proper patterns to a proper social and physical context became the next step in the theory of architectural design after the methodology of design based on mathematical patterns, characteristic of the 1960s⁶. In *A Pattern Language*, Alexander returns to the proven principles of shaping an architectural form and a housing environment so as they can form harmony and socially accepted solutions. He gives relevant historical examples from selected cities and cultures in the world. However, he does not promote imitation. Respecting present cultural factors and the development of civilization, he emphasizes a number of disappearing values of a good dwelling environment.

For the needs of this publication, the theory could be exemplified by Pattern No. (60): ACCESSIBLE GREENERY⁷. It answers one of the questions included in the the-

domu, będą z nich korzystać. Jeżeli jednak zieleń jest oddalona o więcej niż trzy minuty drogi pieszo, wówczas odległość, którą trzeba pokonać, zdominuje potrzebę spaceru”⁸.

Autor nie mówi tutaj o parkach, które są zazwyczaj dużymi obszarami zieleni, oddalonymi od siebie i rozrzuconymi na obszarze całego miasta. Upomina się o setki małych parków, skwerów, ogrodów, które są liczne i tak rozmieszczone, że każdy dom i każde miejsce pracy znajdzie się w trzyminutowej odległości. Tylko wtedy, nie zniechęceni dużą odległością mieszkańcy mogą z nich korzystać i w pełni regenerować swoje siły. Powołuje się na badania opinii publicznej, według których zdecydowana większość mieszkańców pragnie przestrzeni zewnętrznej dwóch typów: (a) milego, praktycznego prywatnego balkonu i (b) cichego parku publicznego, do którego można szybko dotrzeć na własnych nogach⁹. Wydaje się z dużym prawdopodobieństwem, że podobne wyniki uzyskalibyśmy, przeprowadzając takie badania w miastach Polski. Dowodem na tę atawistyczną potrzebę kontaktu człowieka z bliską naturą jest poszukiwanie przez współczesnych deweloperów nazw dla nowych zespołów mieszkaniowych. „Zielone wzgórza”, „Parkowe wzgórza”, „Eko-parki”, „Zielona Galicja”, „Tarysy wiślane”, „Leśna polana”, „Osiedle przy lesie” – to powtarzające się nazwy, mające przyciągnąć potencjalnych mieszkańców wizją bliskiego kontaktu ich przyszłych mieszkań z naturą. Ma on być rekompensatą za wysokie ceny metra kwadratowego nowych realizacji, często tworzących wyizolowane w strukturze miasta getta. Nastawieni na maksymalny zysk deweloperzy ograniczają do minimum (aczkolwiek zgodnie z przepisami) tereny bliskiej zieleni w realizowanych zespołach. Do tego jeszcze „wyspiarskie” lokalizacje uniemożliwiają stworzenie postulowanego przez Ch. Alexandra systemu bliskich terenów zieleni. A na pytanie, jak duży ma być teren zielony, aby odpowiadał potrzebom człowieka, autor odpowiada prosto: „...wystarczająco duży, aby w samym jego środku człowiek mógł obcować z przyrodą z dala od pośpiechu i hałasu. Aby spełniał tę wymaganą, ma być dostępny w zasięgu trzyminutowego spaceru (ok. 230 metrów), a więc zlokalizowany równomiernie co 450 metrów na obszarze całego miasta, powinien mieć powierzchnię 5,5 tysiąca metrów kwadratowych i szerokość nie mniejszą niż 45 metrów”¹⁰.

Przedstawione powyżej propozycje i praktyczne zalecenia zawarte w „Języku wzorców” Christophera Alexandra, dotyczące kształtowania dostępnej, bliskiej zieleni, powinny stać się, obok tak modnego w ostatnich latach hasła, jakim jest „rehabilitacja przestrzeni publicznych” przedmiotem szczególnego traktowania przez projektantów i deweloperów.

Przypisy:

¹ Christopher Alexander, Sara Ishikawa, Murray Silverstein, Max Jacobson, Ingrid Fiksdahl-King, Shlomo Angel, *Język wzorców – A Pattern Language. Miasta – Budynki – Konstrukcja*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne Sp. z o.o., Sopot, 2009. Tytuł oryginału: Christopher Alexander, Sara Ishikawa, Murray Silverstein, Max Jacobson, Ingrid Fiksdahl-King, Shlomo Angel, *A Pattern Language. Towns – Buildings – Construction*, New York: Oxford University Press., 1977.

² Witruwiusz, *O architekturze ksiąg dziesięć*.

³ Kevin Lynch, *The image of the City*, The MIT Press, 1960.

⁴ Trylogia Ch. Alexandra to: I tom – *The Timeless Way of Building* („Ponadczasowy sposób budowania”) 1979, II tom – *A Pattern Language* („Język wzorców”) 1977, III tom – *The Oregon Experiment* (Eksperyment Oregoni) 1975).

⁵ Por. Ch. Alexander, *Język wzorców...*, ss. XXX i XXXI.

⁶ Ibidem, s. XV.

ses of this year's conference devoted to the problems of housing environment, concerning the development of “a space (a field) to be filled” between architectural forms. Ch. Alexander writes that “people need green areas for walking. If the areas are located close to a house, they will use them. If, however, greenery is more than a three-minute stroll away, the distance will dominate the need to walk”⁸.

The author does not mean parks which are usually large green areas, widely dispersed across a city, but hundreds of small parks, squares and gardens whose number and location set each house and each place of work within a three-minute walk. Only then, not discouraged by the distance, will the residents use them and fully regenerate their strengths. The author refers to an opinion poll which shows that the vast majority of inhabitants want two types of external space: (a) a nice, practical private balcony and (b) a quiet public park accessible on foot⁹. It seems quite likely that we would receive similar results if we carried out such an opinion poll in Polish cities. This atavistic human need for contact with near nature is proven by contemporary developers' search for the names of new residential complexes. “Green Hills”, “Park Hills”, “Eco Parks”, “Green Galicia”, “Vistula Terraces”, “Forest Glade”, “Forest Estate” – such names are expected to attract potential residents with a vision of close contact between their future flats and nature. It would compensate for the high prices of a square metre of new implementations which often form ghettos isolated in the structure of a city. Financially oriented developers limit the areas of near greenery in implemented complexes to a minimum (in accordance with the regulations, though). What is more, “insular” locations hamper the creation of a system of near green areas postulated by Ch. Alexander. He answers a question about the size of a green area with reference to human needs in a simple manner: “it must be so large that man can commune with nature in its very centre far from haste and noise. For this purpose, it must be accessible within a three-minute walk (c. 230 metres), i.e. located evenly every 450 metres on the area of an entire city. It should occupy 5,500 square metres and should not be less than 45 metres wide”¹⁰.

The abovementioned suggestions and practical advice on how to shape accessible, near greenery, included in *A Pattern Language* written by Christopher Alexander, ought to become a matter of special importance for designers and developers beside “the rehabilitation of public spaces” which has been in fashion in recent years.

Endnotes:

¹ Christopher Alexander, Sara Ishikawa, Murray Silverstein, Max Jacobson, Ingrid Fiksdahl-King, Shlomo Angel, *Język wzorców – A Pattern Language. Miasta – Budynki – Konstrukcja*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne Ltd, Sopot, 2009. The title of the original: Christopher Alexander, Sara Ishikawa, Murray Silverstein, Max Jacobson, Ingrid Fiksdahl-King, Shlomo Angel, *A Pattern Language. Towns – Buildings – Construction*, New York: Oxford University Press, 1977.

² Vitruvius, *O architekturze ksiąg dziesięć*.

³ Kelvin Lynch, *The Image of the City*, The MIT Press, 1960.

⁴ Ch. Alexander's trilogy includes vol. 1 – *The Timeless Way of Building* 1979, vol. 2 – *A Pattern Language* 1977, vol. 3 – *The Oregon Experiment* 1975.

⁵ Cf. Ch. Alexander, *Język wzorców...*, pp. XXX and XXXI.

⁷ Ibidem, ss. 309–314. Wzorzec *DOSTĘPNA ZIELEŃ* (60), umieszcza Ch. Alexander w kontekście takich wzorców, jak: *ROZPOZNAWALNE SAŚSIĘDZTWO* (14), *WSPÓLNOTA PRACY* (41), *GRANICE PODKULTUR* (13), *GRANICE SAŚSIĘDZTWA* (15) i *CICHE ZAKĄTKI* (59).

⁸ Ibidem, s. 310.

⁹ Ibidem, autor powołuje się na przeprowadzone w 1971 roku badania opinii publicznej dotyczące terenów otwartych, przeprowadzone przez Miejski Wydział Zagospodarowania Przestrzennego w Berkeley (Berkeley City Planning Department), s. 310.

¹⁰ Ibidem, s. 314.

⁶ Ibid, p. XV.

⁷ Ibid, pp. 309–314. Ch. Alexander places the pattern *ACCESSIBLE GREENERY* (60) in the context of such patterns as *A RECOGNIZABLE NEIGHBOURHOOD* (14), *SHARED WORK* (41), *THE BORDERS OF SUBCULTURES* (13), *THE BORDERS OF A NEIGHBOURHOOD* (15) and *QUIET CORNERS* (59).

⁸ Ibid, p. 310.

⁹ Ibid, the author refers to an opinion poll concerning open areas carried out by Berkeley City Planning Department in 1971, p. 310.

¹⁰ Ibid, p. 314.

Parki w Londynie.

Parks in London.

